

Atelier arhitekti: natečajni projekt ureditve ljubljanske Špice

Atelier arhitekti: zmagovalni projekt republiškega natečaja za Mesarski most v Ljubljani, 2008

Bivanje in druženje

Danes ob 19. uri bo v Stolpu strelcev na Ljubljanskem Gradu otvoritev razstave Atelier arhitektov. Razstavo 'Bivanje in druženje', so arhitekti zasnovali kot časovni in vsebinski pregled svojega dela. Skupino Atelier arhitekti sestavlja več arhitektov, ki so se v

zadnjem času intenzivneje povezali na različnih projektih. Med njimi so **Jurij Kobe, Rok Znidaršič in Jerneja Fischer Knap**. Med projekti, ki jih širša javnost nestrno pričakuje so prenova ljubljanske opere, nedavno predstavljena ureditev na Špici, ki čaka na sko-

rajšnje izvedbo in zmagovalni natečajni predlog za Mesarski most na Ljubljanski tržnici.

V spremni besedi kataloga razstave je Peter Gabrijelčič zapisal, da "je v skupini skozi vsa leta delovanja prisotna stalnica, ki gradi na izraziti zahtevi po

kozmopolitski osveščenosti vseh sodelujočih ob sodasni in stalni lokalni obravnavi problemov, kar se kaže skozi zahtevo po intimnem razumevanju ekoloških in socialnih pogojev lokacije, razumevanju igre luči in specifične členjenosti oblike in teksture

materialov." Razstavljeni projekti Atelier arhitektov pokrivajo področja stanovanjske gradnje, kulturnih objektov in javnih odprtih prostorov. Skupina Atelier arhitekti zase pravi, da ne prinašajo nove arhitekture, temveč si prizadevajo arhitekturo, ki jo

razumejo kot prostorski, časovni in programski fenomen tehnično opremiti. Njihovo arhitekturo v osnovi oblikuje lokacija stavbe arhitekti pa se predstavljajo kot 'babice', ki hišam in ureditvam zgolj pomagajo pri njihovem rojstvu. **(abe)**

Brezkompromisno enostavno

NENAD JELESJIJEVIĆ

Ponedeljkov muzejski večer Arhitekturnega muzeja Ljubljana iz cikla O teoriji oblikovanja nam je postregel s predavanjem **Pera Mollerupa** naslovljenim z "Enostavno zato". Per Mollerup je znan danski oblikovalec s poklicnim ozadjem v ekonomiji (je diplomirani ekonomist) in dodatno izobrazbo končano v Veliki Britaniji, nujni postaji specialistov znamčenja (brandinga). Je avtor številnih knjig, med drugim: Marks of Excellence, The History and Taxonomy of Trademarks, Phaidon, London 1997; Collapsibles, A Design Album of Space Saving Objects, Thames & Hudson, London 2001; Wayshowing, A Guide to Environmental Signage, Principles & Practices, Baden CH, 2005. V Köbenhavnu vodi studio za grafično oblikovanje, ki se predvsem ukvarja z znamčenjem in informacijskim oblikovanjem.

V napovedi dogodka so organizatorji zapisali, da je medtem, ko svet postaja vse bolj zapleten, enostavnost vse bolj iskana vrednota. Vsi v večji ali manjši meri iščemo enostavnost. Zanj si prizadevamo pri delu in v zasebnem življenju. Za krajša ali daljša obdobja našega življenja se lahko odločimo za enostavno življenje kot izhod iz zapletene vsakdana. Enostavnost in njeni nasprotji, kompleksnost in zapletenost, sta prisotni v naravi in v svetu, ki ga je ustvaril človek. Znanstveniki iščejo enostavno lepoto, skrito za kompleksno površino. Izumitelji, inženirji in oblikovalci si prizadevajo poenostaviti postopke in izdelke. Vsi iščemo enostavne razlage in vzorce, ki nam omogočajo razumevanje sveta, tako naravnega, kakor tistega, ki ga je ustvaril človek. Radi verjamemo, da je za kompleksnim nekaj enostavnega, ki čaka, da bo odkrito, vendar za enostavnostjo lahko biva druga kompleksnost.

Preden je predavatelj spregovoril o vzvodih enostavnosti v oblikovanju, nas je nagovoril predstavnik danskega veleposlaništva v Sloveniji, ki je dogodek podprlo, ter ga (za vsak primer) upravičeno umestil v

nacionalni okvir z nekaj besedami o uspešnem dansko-slovenskem sodelovanju. Pregledno, vendar premalo inovativno predavanje, ki je sledilo je kontekstualno prav tako ostalo zamejeno z mejami Prvega sveta.

Zakaj je enostavnost v oblikovanju pravzaprav komplicirana reč?

Avtor je uvodoma navedel dejstvo, da se nam v današnjem svetu ni treba več mučiti z nadležnimi opravili v prizadevanju, da bi prišli do različnih potrošnih virov, ki nam zagotavljajo blaginjo (voda, hrana, energija, komunikacije itn.). A to dejstvo se nanaša samo na Prvi svet, vključujoč seveda Skandinavijo kot tradicionalni prostor blaginje. Tretji svet, ki je sicer v večini, vendar ne uživa zagotovljene kapitalistične blaginje, je avtor enostavno spregledal. Predavatelj je vztrajal na klasični poziciji zahodnega intelektualca, zato je bilo predavanja zaznamovano s tem pomembnim manjkom. Vseskozi se je opiral, kakopak, tudi na kupoprodajno logiko, ki tako močno zaznamuje oblikovanje in arhitekturo, dva apologeta sodobne estetizirane družbe konservativnega neoliberalizma.

Kakorkoli, Mollerup je na razločen način predstavil pregled nekaj ključnih kriterijev koncepta enostavnosti, ki se navzven, to je v formalnem pomenu, najpogosteje kaže skozi postulate minimalizma. Za minimalizmom zunanosti nekega izdelka ali sistema, kot je denimo železnica, administracija ali komunikacije, se lahko skriva kompleksnost. Kar je kompleksno pa ni nujno tudi komplicirano. Kot parametre enostavnosti je tako navedel: število delov nekega izdelka (kvantitativni faktor); raznolikost (angl. variety); strukturo (kako se elementi med seboj ujemajo, kvalitativni dejavnik). Ko je struktura jasna, eksplicitna oziroma vidna se je znotraj nje lažje najti (kot dober primer tovrstne strukture navaja ortogonalno hierarhijo ulic Manhattan).

Nadalje, kot motive enostavnosti širokopotezno navaja funkcionalnost, estetiko in etiko. Pri svoji razlagi funkci-

onalnosti se opira na klasične postulate modernega oblikovanja glede enostavnosti rabe izdelka. Estetske razsežnosti so uokvirjene z minimalizmom, sicer domnevno zaščitno znamenje sodobnega dizajna, oziroma so naravnane v prid minimalizmu (ki zapoveduje jasne strukture, ponavljanje, izogibanje organskim formam), ter v izogib ornamentom (Mies van der Rohe je eden najbolj znanih promotorjev anti-ornamentalizma in simplifikacije). Pri obravnavi etičnih razsežnosti enostavnosti je avtor posegel predvsem po določenih primerih iz neke eksotične religiozne prakse, ki jo ne moremo upoštevati kot relevantno referenco za tako pomembno vprašanje družbene umestitve dizajna (v primeru, da je avtor sploh meril na tovrstno diskusijo).

"Vse naj bo narejeno kar se da preprosto, vendar ne še preprosteje"

S to parafrazo Einsteina je predavatelj sklenil svoje predavanje: spregovoril je o svobodi izbire od moderne dalje spraveval se je kako se odločamo glede neke potrebe, ali nas več razpoložljive izbire morda naredi manj srečne, ali je življenje posameznika bolj ali manj zapleteno kot je bilo nekoč. V sodobni svobodi izbire vidi neke vrste mešanico enostavnosti in kompleksnosti.

Ob nakupu enostavno zapakiranih Ikejinih izdelkov ceno njihovega kompliciranega sestavljanja plačuje sam kupec, kot je navedel predavatelj. Pohištvena multinacionalka tako omogoča blaginjo globalnim množicam, vendar z določenimi omejitvami. Svoboda izbire potrošniške razredne družbe je videti neskončna, toda ekonomske zmožnosti posameznika (pripadnika določenega ekonomskega razreda) so hkrati močno omejene, dolgoročno zlasti z negotovostjo njegove zaposlitve. Na televiziji poteka nešteto zelo enostavno zastavljenih, vendar negledljivih sporedov. V kompliciranem izobraževalnem sistemu je na izbiro množica izobraževalnih programov, ki na koncu zagotavljajo le zapletene 'karriere' poti.

Svoboda izbire je videti neskončna, a je zelo omejena

Med vrhunsko dizajniranimi izdelki je le malo kakovostnih, medtem ko taisto vrhunskost pravzaprav določa oblikovalčev zvezdniški status zgrajen izključno na hierarhičnih temeljih in postulatih kulturne produkcije Zahoda.

Enostavnost je predraga

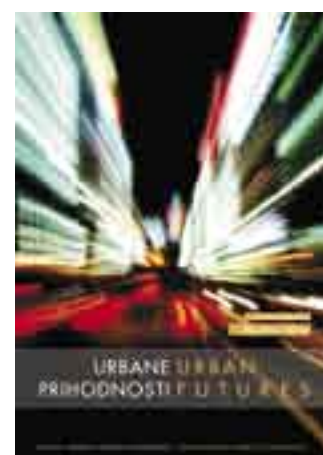
Kaj je potemtakem svoboda izbire in kaj nam v takšnih okoliščinah pravzaprav pomenita pojma enostavnost in kompleksnost? Zapovedana enostavnost, predvsem minimalizem, ni zagotovil demokratizacije oblikovanja. Relativno kratkotrajno množično proizvodnjo dobro oblikovanih (minimalističnih) izdelkov je zamenjal puhli elitizem dragih minimalističnih oblikovalskih znamk. Paradokso smo se znašli v situaciji, ko "ikone brezčasne oblikovanja" iz obdobja (post)moderne dosegajo nesmiselne cene, čeprav večinoma gre za navadne industrijske izdelke ti so bili namenoma narejeni v skladu z zahtevami industrijske proizvodnje ki jim trg dodeljuje fetišistični značaj, seveda na račun njihovih "nesmrtnih" avtorjev, ki na takšno vlogo očitno (z veseljem) pristajajo. Enostavnost je tako postala zelo draga reč (zaradi svoje brezčasnosti), kar jo pravzaprav nadomada zakomplicira. Če smo patetični, to se dogaja medtem, ko delce Ikejinega stola izdeluje neka revna ženska v Indoneziji za par dolarjev na dan. Tako brezkompromisno enostaven je zapleteni sodobni multikulturalni družbeni red.

O Urbani prihodnosti

O zaključku arhitekture bo jutri ob enajsti uri v prostorih Umetnostne galerije Maribor, Razstavnih salon Rotovž, trg Leona Štuklja, potekala predstavitev mednarodne znanstvene monografije Urbane prihodnosti/Urban Futures. V monografiji so zbrani pogledi na podobe sodobne urbane stvarnosti, pogojene z vplivi globalizacije s strani domačih in tujih avtorjev. Monografijo je uredila **dr. Metka Sitar**, izdala pa Katedra za arhitekturo in prostor, Fakultete za gradbeništvo, Univerze v Mariboru. Predstavitev monografije je organizirana kot okrogla miza, na kateri bodo nekateri avtorji predstavili poglede na vprašanja sodobne urbane razvoja in ob tem osvetliti tudi trende sodobnega urbanega razvoja Maribora.

Nova vloga mest in urbanih območij, v katerih živi večina svetovnega prebivalstva in polovica Slovencev - zahteva nujno spremembo očiča do aktualnih vprašanj urbanega razvoja. V ta namen se v številnih evropskih državah pripravljajo novelacije prostorskih strategij, ki mesta in urbane aglomeracije prepoznajo kot ključne generatorje razvoja v prihodnosti. Načela trajnostnega razvoja so postala imperativ; predstavljajo izhodišče za pripravo različnih programov in projektov na vseh ravneh urbanega razvoja, zlasti na regionalni in lokalni ravni. Očitno je, da novi koncepti urbanega upravljanja zahtevajo vključevanje in sodelovanje vseh akterjev in deležnikov, zlasti zainteresirane javnosti. Za doseganje zastavljenih ciljev je za sodobno mestno politiko potrebna celovitost obravnave problemov in vprašanj razvoja v prihodnosti, ki narekuje transdisciplinarno diskusijo na področju urbanih raziskav.

Monografija je nastala kot odmev na predstavitev, razprave, raziskave, projekte in programe na temo vloge mest in urbanih območij, v katere so bili vključeni člani in sodelavci Katedre za arhitekturo in prostor Fakultete za gradbeništvo Univerze v Mariboru od njene ustanovitve l. 2001 do danes. Avtorji posameznih poglavij sodelavci in strokovnjaki iz prakse med njimi renomirani-

profesorji, pa tudi mladi raziskovalci - različnih disciplin naravoslovnih in družboslovnih ved - iz Slovenije in tujine - vzpostavljajo široko paleto odgovorov na izzive in priložnosti razvoja mest in urbanih območij. Avtorji: Irena Balantič, David Bole, Danes Brzica, Wolfgang Dokonal, Vladimir Drož, Frank Eckardt, Matej Gabrovec, Frank Gaffikin, Mojca Golobič, Jean-Marie Halleux, Ana Jakil, Miha Krišelj, Vlasta Krmelj, Marjan Lep, Uroš Lobnik, Naja Marot, Beno Mesarec, Malachy McEldowney, Nataša Pichler-Milanović, Kaja Pogačar, Andrej Pogačnik, Suzana Prajnc, Melita Rozman Cafuta, Tanja Simonič, Metka Sitar, Vesna Smaka Kincl, Ivan Stanič, Ken Sterrett, Maruška Šubič Kovač, Tuna TaKok, Ana Vovk Korže razumejo preobrazbo mest in urbanih območij kot posledico različnih prostorsko učinkovitih faktorjev, ki odpirajo vedno nova vprašanja urbane razvoja. Njihovo pisanje je povezano zlasti z demografskimi spremembami in podobami suburbanizirane krajine, pogojenimi z ekonomskimi, socialnimi, kulturnimi, političnimi in okoljskimi dejavniki. V monografiji predstavljajo svoja videnja, pa tudi rezultate konkretnih raziskav v posameznih poglavjih, povezanih v štiri tematske sklope; prostorski razvoj urbanih območij, upravljanje urbanih območij, urbani sub-sistemi, trajnostni modeli in tehnologije. Monografija je namenjena strokovnjakom z različnih področij, pa tudi izobraževanju študentov in drugim, ki jih zanimajo aktualnost raznolikih pogledov na urbane prihodnosti. **(abe)**